

Asia: VN/26756/2021

Hallituksen esitys sote-uudistuksen liittyvän lainsäädännön muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1) Potilastietojen käsittely Uudellamaalla

-

2) Kuntien mahdollisuus myydä tukipalveluja hyvinvointialueelle

-

3) Väliaikaisen toimielimen oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietoja

-

4) Ensihoitokeskuksen tehtävät lääkärihelikopteritoimintaan liittyen

Esitys lakimuutoksesta ensihoitokeskuksen toimivallan heikentämiseksi lääkärihelikopteripalveluissa on tarpeeton ja vahingollinen sekä oleellisesti ristiriidassa muun sääntelyn kanssa. Muutoksen esitetty perustelu on virheellinen.

Lääkärihelikoptereiden ja ylipäänsä lääkäriyksiköiden toteuttama palvelu on ensihoitoa, ei ilmailua. FinnHEMS Oyn toimialana on ilmailu ensihoidon tukipalveluna. Jo tästä lähtökohdasta lääkärihelikopteripalvelun suunnittelu kuuluu terveydenhuollon eikä ilmailualan tehtäviin. Vastaavasti lääkärihelikopteritoiminnan rahoitusrakenteet ovat kuuluneet Sosiaali- ja terveysministeriön vastuualueelle eikä liikenne- ja viestintäministeriön vastuualueelle, jonne ilmailuliikenne muutoin kuuluu.

Terveydenhuoltolain §39 mukaisesti sairaanhoitopiirit (hyvinvointialueet) suunnittelevat ja järjestävät ensihoitopalvelut sekä laativat em. palveluiden turvin saavutettavan palvelutasopäätöksen. Erityisvastuualueen (yhteistyöalueen) ensihoitokeskukselle on säädetty osa näistä suunnittelutehtävistä (§46). Lääkärihelikopteritoiminta ja muu lääkäriyksikkötoiminta ovat yksi tärkeä osa näitä suunniteltavia ensihoidon palveluita. Suunnittelun osana on lääkärihelikopteritoiminnan lääketieteellinen vaikuttavuus, mukaan lukien väestön tavoitettavuus ja

sisällölliset valmiudet. Kuten muidenkin ensihoitoyksiköiden kohdalla, vaikuttavuus riippuu oleellisesti yksikön päivystyspaikasta. Tämän palvelun osan säätäminen muun ei-lääketieteellisen toimijan ja toimialan toimivaltaan olisi selvästi ristiriitaista säädetyin periaattein kanssa. On hyvä myös huomioida, että noin puolet lääkärihelikopteriyksikön tehtävistä tapahtuu maakulkuneuvolla lentämisen sijaan ja on siltäkin osin toiminnaltaan ja ohjausvastuultaan rinnastettavissa yksinomaan maitse liikkuvaan lääkäriyksikköön.

Terveystenhuoltolaki velvoittaa ensihoitopalvelun suunnittelussa sen yhteensovittamiseen päivystyspalvelujen kanssa. Tämän edellytyksenä on asiantuntemus terveystenhuollon palvelukokonaisuudesta, mikä on käytettävissä hyvinvointialueilla mutta ei ilmailua toteuttavassa lentoyhtiössä (FinnHEMS Oy).

Lääkäriyksiköiden, mukaan lukien lääkärihelikopteri, päivystyspaikka vaikuttaa palvelutasopäätöksen sisältöön. Hyvinvointialueiden ja ensihoitokeskuksen olisi vaikea suunnitella palvelutasopäätöstä, mikäli palvelun toteuttamisen elementit olisivat muun tahon päätösvallassa.

Lääkärihelikopteritoiminta osana ensihoidon palveluja on luonteeltaan viranomaistoimintaa. STM on korostanut kuluneina vuosina ensihoidon viranomaistoimintaluonnetta voimakkaasti eri yhteyksissä (esim. keskeytynyt lakiesitys 13.6.2018 TH-laki §39: ”Maakunnan on järjestettävä alueensa ensihoitopalvelu. Ensihoitopalvelu on viranomaistoimintaa ja osa sosiaali- ja terveystenhuollon päivystysjärjestelmää sekä yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. Ensihoitopalvelu on suunniteltava ja toteutettava yhteistyössä sosiaali- ja terveystenhuollon päivystysten kanssa siten, että nämä ja muut sosiaali- ja terveystenhuollon asiakkaan kotona annettavat päivystykselliset lähipalvelut yhdessä muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden”. Viranomaistoiminnan yleisten periaatteiden kanssa olisi ristiriidassa, jos viranomaistoiminnan ohjaus- ja päätösvaltaa siirrettäisiin viranomaiselta osakeyhtiölle. Ristiriitaa pahentaa se, että tämän viranomaistoimintaa ohjaavaksi esitetyn osakeyhtiön toimialana on tukipalvelu (ilmailu), eikä edes ydintoiminta ensihoito itsessään. Mikäli lääkärihelikopteritoiminnan ohjauksen päätösvalta siirrettäisiin lento-osakeyhtiölle, ei odotettavasti toteutuisi perustuslain edellyttämä demokraattinen päätöksenteko julkisessa terveystenhuollon palvelussa. Hieman kärjistetyksi esitys voidaan rinnastaa siihen, että päätösvalta lääkäriyksikkötoiminnasta säädettäisiin Finnair Oy:lle (joka on myös valtion omistajaohjausta nauttiva ilmailupalvelun osakeyhtiö).

Esitys ensihoitokeskuksen toimivallan kaventamisesta herättää myös kysymyksen muutoksen tarpeesta. Tiedossamme ei ole yhtään syntyntä tilannetta, jossa ensihoitokeskuksen päätös lääkärihelikopteritukikohdasta ei olisi ollut toteutettavissa tai jossa lentoyhtiön toive päivystyspaikasta parantaisi kansalaisten palveluita.

Esityksessä perustellaan lain muutosta virheellisesti siten, että muutos vastaisi tosiasiallista nykytilaa. Väite ei pidä paikkaansa. Nykyiset lääkärihelikopterin päivystyspaikat perustuvat

ensisijaisesti erikoissairaanhoidon suunnitteluun ja päätäntään, ei minkään lentoyhtiön päätöksiin. Lentoyhtiöiltä on sen sijaan ostettu palveluita osoitetuissa paikoissa.

Lainvalmistelun teknisestä näkökulmasta terveydenhuoltolain yksittäisen kohdan muuttaminen osana hyvinvointialueiden potilastiedon lainsäädäntöä on erikoinen menettely, jolle tulisi olla erityisen tärkeä syy. Sellaista syytä ei ole tiedossamme. Lainvalmistelun näkökulmasta on myös paheksuttava menettelytapa, että STM ei ole informoinut suoraan ensihoidon toimialaa ensihoitoa koskevasta lainsäädännön muutosesityksestä. Lainvalmistelussa edellytetään pääsääntöisesti lakimuutosten vaikutuspiirissä olevien toimialojen mahdollisuutta esittää lausunnot valmistelussa olevista säädöksistä.

5) Muut esitysluonnoksessa ehdotetut muutokset

-

Lehto Lauri

Kymenlaakson hyvinvointialue - Muutosjohtaja Lauri Lehto. Kymenlaakson hyvinvointialue.